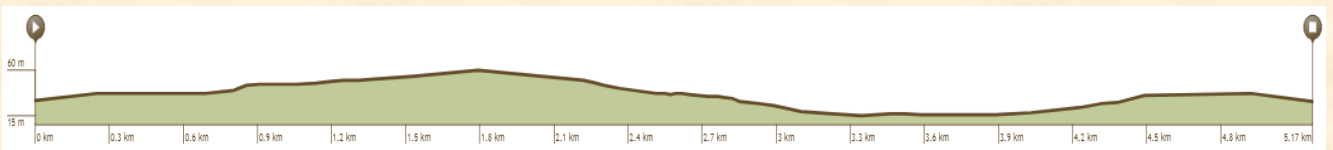
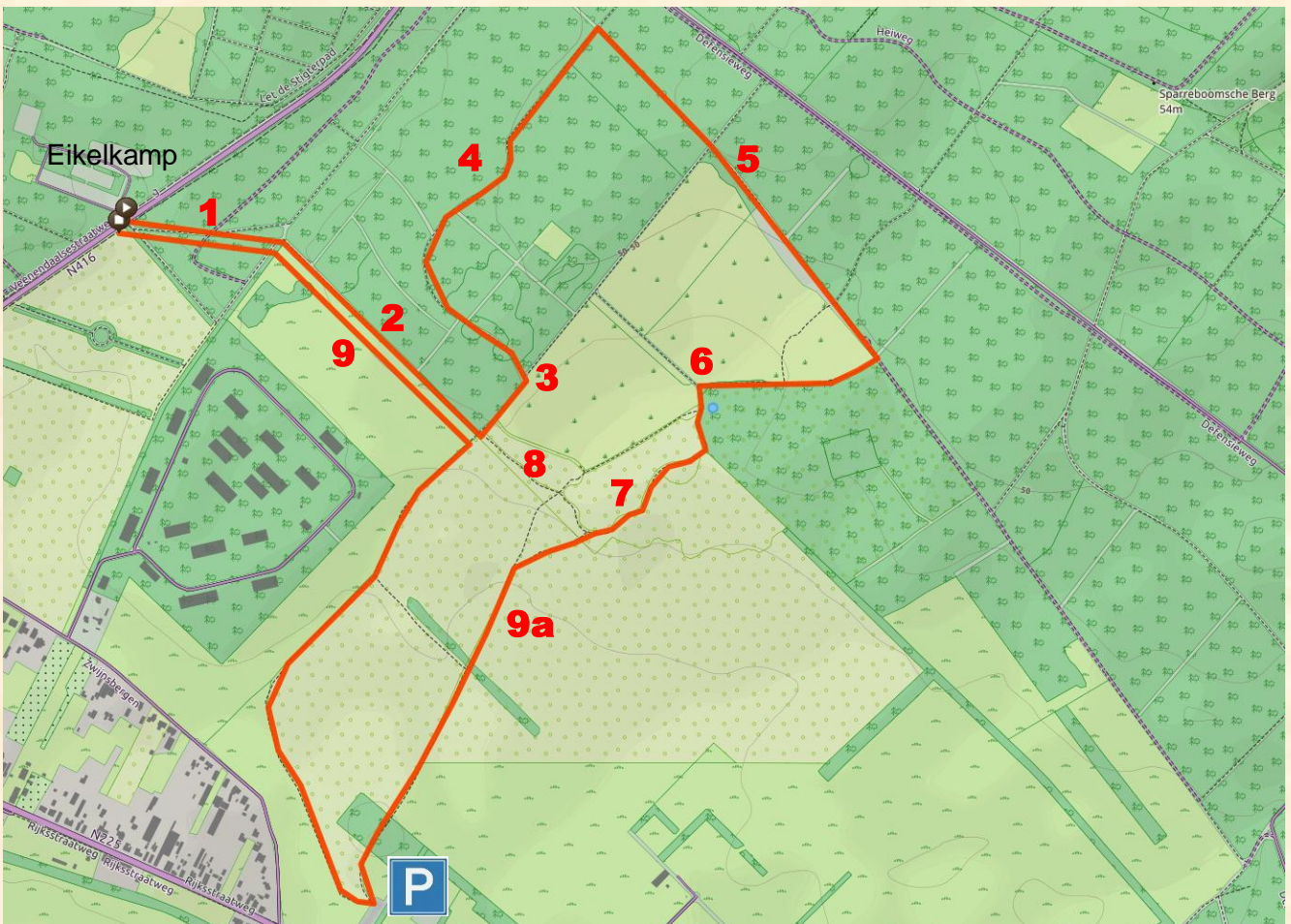

de Remmerdense Heide bij Rhenen

Route 5,2 km. Voor de GPS RouteYou versie, klik [hier](#).

1. Van de bushalte Eikelkamp aan de Veenendaalse Straatweg lopen we schuin het bos in. Het geopad laat ons dan eerst kennis maken met de bodem van de vallei langs de noordwestrand van het wandelgebied. Onderin de vallei biedt een vijfsprong de mogelijkheid van koers te veranderen. Het is echter de bedoeling dat we vrijwel rechtdoor blijven lopen. Even verderop knikt het tracé van de wandelroute op een pad kruising echter iets naar rechts.

2. Het geopad leidt dan via de zuidoostelijke valleiflank naar een zuidwestelijke uitloper van het stuwwalplateau dat bekend is als de Buurtse Berg. Op de kruin van de uitloper zien we een van de gerestaureerde grafheuvels die in deze omgeving op de zuidwestelijke flanken van de Utrechtse Heuvelrug voorkomen. Rechts voor ons valt dan van een fraai uitzicht over die hellingen te genieten. Even voorbij de grafheuvel dalen we af naar een vallei, bij de bovenrand waarvan opnieuw de aandacht wordt getrokken door een grafheuvel.

3. Er vlak voor ontmoeten we op een rechthoekige kruising de door het Utrechts Landschap uitgezette wandelroute. De bedoeling is die nu geruime tijd te gaan volgen. Dit betekent dat op de kruising linksaf wordt geslagen en dit niet lang daarna nog eens wordt herhaald. Intussen passeren we een deel van de Remmerdense Heide.
4. Na voor de tweede maal links af te zijn geslagen leidt een bochtig bospad ons bovenlangs de flanken van de eerder al door ons gekruiste stuwwaluitloper. Daarbij krijgen we andermaal enkele grafheuvels te zien. Enkele honderden meters verderop verschuilen zich enkele kommetjes in het bos.
5. Er vlakbij adviseert de markering ons rechtsaf te slaan. We komen dan terecht op een vrijwel rechte lange bosweg. Rechts daarvan trekt een bundel wnw-ozo georiënteerde troggetjes onze aandacht. Hun ontstaan wordt in verband gebracht met de vroegere kleinschalige grindwinning uit bepaalde opgestuwde lagen. Sommige troggetjes ogen echter nogal natuurlijk. Bovendien valt op dat in het verlengde van de troggetjes een geul afdaalt naar de vallei die we kort tevoren benaderden. Verder is het merkwaardig dat de vallei in het verlengde van de geul wordt gedwarst door een terrasje en walletje. Het micro reliëf bij het lange rechte pad lijkt ons daarom voer voor geomorfologen.
6. Het rechte pad loopt voorbij de troggetjes ook naar de vallei, waar nogmaals rechtsaf wordt geslagen. Even later passeren we dan het zojuist onder de aandacht gebrachte walletje. Enkele honderden meters verderop groef het Utrechts Landschap in de dalbodem een ronde paddenpoel, waarbij een bankje soms gelegenheid biedt even uit te rusten. In de buurt van de paddenpoel wordt een met hei begroeid gedeelte van de valleiflank verlevendigd door een natuurlijk lijkend kleiner kommetje.
7. Voorbij de poel doorsnijdt de gemarkeerde route even een dicht jong berkenbos. Vervolgens leidt ze ons naar een veel ouder bosgedeelte met een grafheuvel. Daar wordt de aandacht getrokken door het markante dalletje dat smeltwater er onderin de vallei vormde.
8. Door nu rechtsaf te slaan kunnen we dit dalletje kruisen. Het blijkt dan dat het links van het pad door een dammetje wordt gecompartmenteerd.
9. Het rechtsaf slaan impliceerde dat de door het Utrechts Landschap gemarkeerde route weer werd verlaten. Doorlopend zullen wij haar echter nog weer een keer ontmoeten op de kruising waar ze ons ging gidsen. Vanuit deze kruising kunnen we snel terug naar de bushalte aan de Veenendaalse Straat. Het eerste deel van de route wordt dan vice versa gelopen.
- 9a. Wie nog wat meer wil zien van de begroeiing op de voormalige tabaksplantage moet op de kruising echter linksaf slaan. Er wordt dan afgedaald naar de hoofdingang van het natuurgebied bij de halte Zwijnsbergen van de buslijn. Bij de wandeling bleken de natuurgebieden Remmerden en Plantage Willem III duidelijk van karakter te verschillen. Het vrijwel bovenop een plateauachtig stuwwalrugsysteem gelegen Remmerden presenteerde zich als een vrij voedselarm gebied met (deels gekapte) naaldhoutplantages en een heideterrein, terwijl de vegetatie van de voornamelijk op ijssmeltwaterafzettingen gelegen voormalige Plantage Willem III verried dat ze groeit op voormalig cultuurland. Aan de zuidkant van het hooggelegen Remmerden herinnerden een aantal grafheuvels ons aan de prehistorische mens.

Toelichting

Het bij Elst op een zuidwestelijke flank van de Utrechtse Heuvelrug gelegen gebied omvat de aan elkaar grenzende terreinen Remmerden en Plantage Willem III. Beide terreinen verschillen nogal van karakter. Ze hebben echter met elkaar gemeen dat hun reliëfkenmerken voornamelijk in de beide laatste ijstijden ontstonden. Remmerden ligt voornamelijk op een wnw-ozo georiënteerd stuwwalrugsysteem uit de voorlaatste ijstijd, bestaande uit toen scholsgewijs door Scandinavisch landijs opgeschoven, overwegend grindrijke (rivier)afzettingen.

Enkele zijtakken van het rugsysteem lopen een eind in de richting van het riviereengebied. Smeltwater van het landijs voerde via de laagten van de stuwwal veel materiaal af. Aldus werden de laagten tussen de ruggen van de stuwwal vergroot tot valleien. Ijssmeltwater was op de stuwwal waarschijnlijk trouwens ook verantwoordelijk voor het ontstaan van een aantal kommetjes en enkele geulen. Bovendien initieerde het mogelijk de vorming van de drie markante dalletjes, die de stuwwalflank van Remmerden geleiden.

De uiteindelijke vormgeving van deze dalletjes is echter verzorgd door smeltwater van de sneeuwaccumulaties die in de laatste ijstijd konden ontstaan. De Plantage Willem III bezet hoofdzakelijk het glooiend oppervlak van de waaierachtige afzettingen, die het ijssmeltwater onderaan de zuidwestelijke stuwwalflank vormde. Het oppervlak van die afzettingen wordt gecompartmenteerd door de drie markante dalletjes die smeltwater (later) in het wandelgebied creëerde.

Bij de Rijn werd de gordel ijssmeltwaterwaaiers door de grote rivieren versmald, als gevolg waarvan het oppervlak nu met een metershoge steile flank eindigt. Bovenaan de zuidelijke stuwwalflanken herinneren een aantal grafheuvels aan de prehistorische mens.

Evenals andere gebieden met droge zandgronden werd de Utrechtse Heuvelrug sinds de bronstijd gaandeweg vrijwel geheel ontbost en vele eeuwen overwegend als (gemeenschappelijke) graasgrond gebruikt. Steppe- en heidevegetaties gingen nu domineren, wat ook ter plekke van het wandelgebied het geval was.

De minder sterk geaccidenteerde lagere delen van de Utrechtse Heuvelrug werden in prehistorische tijd ook al plaatselijk ontgonnen tot cultuurland. Hieraan herinneren her en der fijnmazige netwerken walletjes, die vierkante akkertjes omgaven. Dergelijke walletjesrasters zijn ook in het zuidoostelijk deel van het wandelgebied aangetroffen. Omstreeks 1850 was het gebied van de Remmerdense Heide nog vrijwel helemaal kaal. Enkele decennia later zou bovenop de stuwwal echter veel bos worden geplant, dat overlangs door de kaarsrechte Defensieweg werd ontsloten.

Aan de zuidkant van de Remmerdense Heide werden de glooiingen van de ijssmeltwaterwaaiers in 1853 over een grote aaneengesloten oppervlakte in gebruik genomen voor de teelt van tabak, die na de dertiger jaren van de vorige eeuw gaandeweg weer werd beëindigd. De teelt van tabak maakte toen plaats voor andere takken van de openluchttuinbouw. Aan de tabaksteelt herinneren nog de naam Plantage Willem III en een enkele tabaksschuur. Van 1964 tot 1994 werd de voormalige tabaksplantage geëxploiteerd door een grasveredelingsbedrijf.

De grotendeels beboste Remmerdense Heide en voormalige Tabaksplantage Willem III werden respectievelijk in 1967 en 1995 verworven door de Stichting Het Utrechts Landschap. Sindsdien werd de heide weer wat meer leefruimte geboden, terwijl het cultuurland mocht gaan verwilderen. In het kader van het huidige natuurbeheer wordt de begroeiing thans op vrijwel het gehele terrein tegenspel geboden door grazende Galloway runderen en konink paarden.

Aan de zuidkant van de voormalige Plantage Willem III is de N 225 ter hoogte van een dalbodem onderkruist om een bio-ecologische verbinding te realiseren tussen de Utrechtse Heuvelrug en de Rijnuitwaarden.

Alle rechten met betrekking tot de tekst en het kaartmateriaal uit deze uitgave berusten bij stichting Telluris. Persoonlijk gebruik van de uitgave is toegestaan maar niet voor zakelijke en commerciële doeleinden tenzij dit schriftelijk met de rechthebbende(n) is overeen gekomen.

Voor de foto's is de rechthebbende Stichting Geopark Heuvelrug i.o. of haar rechtsopvolger.